

KOSOVA'DA ÇAĞDAŞ TÜRK ÇOCUK EDEBİYATI

Contemporary Children's Literature in Kosova

Aziz KILINÇ*, Aslı TARHAN**

Özet: Türk edebiyatı beslendiği kaynaklar bakımından geniş bir coğrafyaya yayılır. Edebiyat tarihimiz irdelenecek olursa, Kosova'daki çağdaş Türk çocuk edebiyatı tarihsel açıdan Türk edebiyatında bir geleneğin devamı niteliğinde olduğu görülür. Sosyal dalgalanmaların etkisiyle birçok değişimin yaşandığı Balkanlar, çok kültürlü yapısıyla ve getirdiği yeniliklerle Türk edebiyatı için güçlü bir kaynak olmuştur.

Edebiyat alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde, en az Türkiye'deki kadar üzerinde durulması gereken Türkiye dışında gelişen Türk edebiyatlarının da varlığı ve taşıdığı önem ortaya çıkmaktadır. Özellikle de günümüzde Balkanlar'da Türk edebiyatı denilince ilk akla gelen Türk çocuk edebiyatı alanındaki çalışmaların Türkiye tarafından takip edilerek desteklenmesinin gerekliliği vurgulanmakta ve ilgi talep edilmektedir. Bu beklenti ve taleplerin doğru değerlendirilebilmesi için, bu alanın irdelenmesi ve çözümlenmesi gerekir. Bu sebeple bir başlangıç noktası belirlenerek kaynaklara ve eserlere ışık tutulmalıdır.

Balkan ülkeleri arasında Kosova Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir. Balkanlar'ın kapılarını Osmanlı ordusuna açarak sınırlarına ilk dâhil olan Kosova'da bugün de çok sayıda Türk yaşamaktadır. Bu nedenle Kosova'daki sosyo-kültürel hadiseler Türkiye'yi, Türk milletini yakından ilgilendirmektedir. Bu araştırmada; kaynak taraması yöntemi kullanılarak, Balkanlar'da gelişen Türk edebiyatının çağdaş Kosova Türk çocuk edebiyatı kapsamındaki gelişmelerine, bu alanda yapılan çalışmalara ve eserlere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Balkanlar, Kosova, Türk edebiyatı, Çocuk edebiyatı.

Abstract: Turkish literature is fed over a wide geography in terms of resources. If the history of literature will be examined in the Balkans appear from a historical perspective that is a continuation of a tradition in Turkish literature. Experienced many changes in the social impact of fluctuations in the Balkans, with its multicultural structure and has been a powerful resource for on going in novation in the Turkish literature.

Studies in the field of literature are examined, at least until Turkey out of Turkey need to focus on the importance of developing and emerging presence in the Turkish

* Doç. Dr., akilinc@comu.edu.tr, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fak., Türkçe Öğretmenliği Bölümü.

** Yük.Lis. Öğr., astarhan@gmail.com, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi,

literature. The first that comes to mind today, especially in the Balkans, known in Turkish literature in the field of Turkish children's literature emphasized then ecessity of supporting studies were followed by Turkey andattention is required. This is the correct evaluation of the expectations and demands, this field must be examined and resolved. For this reason, the light should be a starting point in determining the resource sandartifacts.

Turkey is closely related to Kosovo in the Balkan countries. Opening its door stothelimits of the Ottoman Army in the Balkans today, a large number of Turks in Kosovo, which included the first. For this reason, what is happening in Kosovo, Turkey, the Turkish nation is closely related. In this study; resource survey of the contemporary Turkish literature, that developed in the Balkans, using the method of the Kosovo Turkish children's literature with in the scope of the present work was made in this area and works

Key words: *The Balkans, Kosovo, Turkish literature, Children's literature*

Giriş

Türk edebiyatı, Türklerin geniş coğrafyaya yayılan bir millet olmasından dolayı, zengin kollardan beslenen bir edebiyattır. Kuzeyden güneye, doğudan batıya birçok farklı kültürün arasında varlığını sürdürebilen bir edebiyat olması, onun bu zenginliğini edebî ürünler olarak başarıyla yansıtabilen edebiyatçılarla sağlanmıştır. Balkan coğrafyasından beslenen Türk edebiyatı da böyle şekillenmiştir. Osmanlı Devleti'nin Kosova topraklarına hâkim olmasıyla beraber Türk edebiyatı da Balkanlarda gelişmeye başlamıştır. Balkan Türk edebiyatı, Türk edebiyatının yanı sıra Balkanlardaki ulus ve halkların edebiyatlarından da yararlanarak beslenmiştir. Balkan Türk edebiyatı; Türk edebiyatıyla, Balkan edebiyatlarının bir sentezidir (Dzindjiç, Tanaskoviç 1976: 221-230). Bu edebiyat dil ve ifade imkânları itibarıyla Türkçedir. Ama unutulmamalıdır ki Balkanlarda boy verip Balkan ülkelerinin havası içinde yetişip gelişmiştir. Bu edebiyatlar konu ve olaylara bakış açısından yaşadıkları ülkelerin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle Balkanlardaki Türk edebiyatları bir yandan tarihi geleneğimizden yararlanırken diğer yandan da çağdaş Balkan edebi faaliyetlerinden de etkilenmektedir (İsen 1997: 15).

Kültür, bir toplumu diğerinden ayırmaya yarayan, onun özelliğini temsil eden bir işaret gibidir. Onun için kültür birliği, ırk birliğinden, hudut birliğinden daha önemli bir özellik taşır(Topçuoğlu, 1975: 88). Osmanlı sonrası Balkan Türk edebiyatının, Türk dili ve Türk edebiyatıyla bağı kopunca çağlar boyu süren kültür hayatı tahribata uğramış, bundan kültür ve sanat faaliyetleri olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu çerçevede, Türk dünyası, Balkanlarda bu dönemde sancılı problemlerle bir edebî geleneğe sahip olmuştur. 1960 yılından sonra kendi içinde bir

canlılık kazansa da geniş çevrelere sesini duyurabilmesi 1980 yılından sonra olmuştur (Sağlam, 1996: 5).

Bir bütünü teşkil eden edebiyat kavramını zamansal ve anlamsal açıdan bölümlere ayırmak mümkündür. Türk edebiyatı zamansal anlamda İslâmiyet öncesi, İslâmiyet sonrası, çağdaş dönem gibi bölümlere ayrılabilirken, anlamsal açıdan yetişkin edebiyatı ve çocuk edebiyatı şeklinde farklı kollara ayrılır.

Yetişkinler için edebî metinlerde estetik zevk arayışı mevcutken, çocuklarda estetik zevk anlayışı biraz daha sınırlıdır. Çevresindeki her şeyi oyunla bağdaştıran çocuk, edebiyatta da yetişkinlerden daha farklı beklentilere sahiptir. Yetişkinlerin ve çocukların deneyimleri, yaşama bakış açıları, arzuları, hayalleri, dünyaları çok farklıdır. Bu farklılıklar edebî ürünlere yansıtıldığı müddetçe edebî eserlerde anlamlı bir hâle dönüşecektir. Bu yüzden çocuk edebiyatı yazarlarının farklı bir duyarlılık ve bilinçle hareket etmelerini gerektirir. Aksi halde çocuğun dünyasına nüfuz etmeleri mümkün değildir.

Çocuk kitapları, çocukların kişilik gelişiminde önemli etkileri olan araçlardır. İlk çocukluk döneminden başlayan bu etkiler, ilköğretimin sonlarına kadar sürer. Bu etkinin amaca uygun olarak gerçekleştirilmesinde en belirleyici etken, çocukların kişilik özelliklerine uygun etkinliklerinin, uygun kitaplarla desteklenmesi ve bütünleştirilmesidir (Sever, 2008: 49).

Kişilik gelişmesi, her insanın kendi eğilimlerine, yeteneklerine göre gelişmesi, hayatta karşılaştığı yeni şartlara göre izleyeceği yolu kendisinin seçmesi demektir. Böyle bir hayat ve eğitim anlayışı insanda çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme bilincinin bulunmasını gerektirir. İşte edebiyat bu bilinci uyandırmaya yarayan araçların başında gelir. Eğitim bakımında edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir (Kavcar, 1999: 4).

Kosova Çağdaş Türk Edebiyatı'nın dikkat çeken bir özelliği de edebî çalışmalarda çocuğun göz ardı edilmemiş olmasıdır. Özellikle şiir alanında önemli eserler mevcutken edebiyatın diğer alanlarında da çocuğa gösterilen ilgi ön plâna çıkmaktadır.

Bir neslin mirasını yeniden kendisine mal edemediği toplumlarda medeniyet aniden ölür. Medeniyet hayatını eğitime borçludur (Durant,1978:141). Mevcut bilgi ve teknikler yeni nesillere aktarılmayıp her nesil her şeyi yeniden keşfedecek olsa o zaman hiçbir gelişme olmazdı. O halde kültür ve medeniyet bir birikimdir.

Yazı dili ister istemez eğitimin ötesinde bir birikime, bir geleneğe yaslanmak zorundadır. Kuşkusuz Balkanların yakın döneminde böylesine bir

birikimden de söz edilemez. Bunlara eklenmesi gereken çok önemli bir başka faktör de bu yörede istisnasız bütün ülkelerde sanat ve edebiyat faaliyetlerinin yükünü çeken unsurun öğretmenler olmasıdır. Bütün dünyası çocuk olan bu meslek mensupları doğaldır ki sanat faaliyetlerinde de gündelik hayatlarının bu en önemli objesini, yani çocuğu yazdıklarının merkezine koyacaklardır. Balkanlarda Türkçe çocuk edebiyatından söz etmek, bu yöredeki Türk edebiyatından söz etmek anlamına gelmektedir(İsen, 2008: 39).

Kosova’da 1965 yılı öncesinde edebî çalışmalar için gereken imkânları büyük ölçüde çocuk dergilerinde bulan yazarlar, çocuk edebiyatına kayıtsız kalmamıştır. Kosova Türk edebiyatında önemli yeri olan Hasan Mercan, Nusret Dişo Ülkü, Nimetullah Hafız, İskender Muzbeg, Enver Baki gibi yazarların ilk kitaplarının çocuklara yönelik eserlerden oluşması, bu yazarların edebî çalışmalarının ortak bir özelliği olarak öne çıkmıştır. Kosova Türk edebiyatında her türde eser veren edebiyatçılar bulunurken, özellikle çocuk edebiyatında diğer türlere göre şiirde önemli gelişmeler gösterilmiştir.

Kosova’da Türk Çocuk Şiiri

Çocuk edebiyatı çatısı altında şiir, çocuğa sevgi, güzellik ve insanlık duygularını kazandırmak, anadilini sevdirmek ve bu dilin zenginliklerini tanıtmak, duygu ve düşüncelerini estetik bir biçimde aktarabilmek açısından çocuğun dünyasında önemli yere sahip olan bir eğitim aracıdır.

Çocuk edebiyatında şiir, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinde, sözcüklerin büyüsunü ve dilin matematiğini kavramalarında önemli bir araçtır. Şiir vasıtasıyla dilin gücünden yararlanabilen çocuk, yaratıcı düşüncesini de geliştirir (Güleryüz, 2002: 274).

Kosova Türk çocuk edebiyatında şiir türü serbest nazım ağırlıklı eserlerden oluşur. Bu türde lirizmi yansıtan eserleriyle Naim Şaban bu alanda ilk önemli isimdir. Mizahı eserlerinde ustalıkla işleyerek Kosova Türk edebiyatında farklı bir yere sahip olan Agim Rıfat Yeşeren’in çocuklara yönelik çalışmalarında da aynı başarıyı devam ettirdiği görülmektedir. Şairin “Ne mi Olmak İsterim, Ne mi Olmak İstemem” (Tan yayımları, Priştine, 1983) adlı kitabında 46 şiir yer almaktadır. Agim Rıfat Yeşeren şiirlerinde eşek, pire, öküz gibi hayvanları, okul, kağıt, sandalye, şişe, sofraya, araba, para gibi nesnelere, burun, el ayak gibi insan vücudunun kısımları, dağ, deniz, yol, masal, Nasrettin Hoca gibi konuları işleyip bunlar gibi neden olmak istemediğini veya neden onlar gibi olmak istediğini anlatıyor.

Kosova Türk edebiyatında bir başka başarılı isim olarak öne çıkan ve edebiyatın her türünde eser veren Hasan Mercan çocuk edebiyatında da aynı üretkenliği göstermiştir. Kosova Türk çocuk edebiyatı, her iki ülkenin sanatsal sentezini yansıtan niteliklere sahiptir. Bu özelliği edebî faaliyetlere başarılı bir şekilde yansıtan isim Nusret Dişo Ülkü'dür. Şair, somut şiirleriyle çocuk dünyasına hitap ederken, gereksiz didaktizmden uzak durmuştur. Şiir türünde özellikle çocuklar için eserler veren Nimetullah Hafız, Kosova Türk çocuk edebiyatına getirdiği yenilikleri eserleriyle somutlaştırmıştır.

Zeynel Beksaç "Sevincinin Rengini Arıyorsanız" (Birlik yayınları, Üsküp 1982), "Kavak uyur mu?" (Birlik Yayınları, Üsküp 1987) ve "Önce sevgiye doğar güneş" (Tan yayınları, Priştine, 1995) adlı şiir kitaplarını yayınladı. İlk kitap üç bölüme ayrılmış 52 şiirden oluşuyor. Konular baş kahraman Semra'ya atıfla geçiyor. İkinci kitapta 45 şiir iki bölüme ayrılmış. Hayvanları konu eden ilk bölümdeki şiirler "Güvercinim Güvercinim" başlığı altında toplanmış, iki bölümdeki şiirler kitabın adını veren "Kavak uyur mu?" başlığı altında toplanmış. "Önce sevgiye doğar güneş" 49 şiirden oluşmuş. Tümü hece vezin dışında yazılmış ama çoğunda uyak uygulaması vardır. Sevgiyi, oyunu, mutluluğu, düşüncüyü, erdemliği akıcı bir dille betimleyerek ele alıyor.

Altay Suroy Recepoğlu 'nun ilk şiirleri "Birlik" Gazetesi ve "Sesler" Aylık Toplum Sanat Dergisi'nde yayımlanmıştır. "Köprü" (çocuk şiirleri, "Birlik" Yayınları, Üsküp 1984) çocukları ilgilendiren olay ve duyguları konu eden 38 şiirden oluşur. Şiirlerin başlıklarından anlaşıldığı gibi "Niçin Çalışıyoruz", "Boş Oturma", "Gecenin Arkadaşı Kim", "Kim Daha Sevdalı", "Atoma Karşı Başka Bir Atom Bulmalıdır İnsan" şiirlerin eğitici özellikleri vardır.

Nusret Dişo Ülkü değişik konularda yazdığı çocuk şiirlerini dört ayrı kitapta topladı, "Çocuklar Ağaçlar" (Koço Raşın yayınevi, Üsküp 1963) ozanın yayımlanan ilk kitabıdır. İki bölüme ayrılmış 26 şiirden oluşuyor. Yılçıklar, evdekiler, kuşçazlar, hayvanlar şiirlerinde konu edilmiştir. "Çocukların Elleri" (Tomurcuk Yayınları, Üsküp 1965) kuşlar, evcil hayvanlar, salıncak, uçurtma, Ülker'in gelişmesi gibi konuları içeren 37 şiirden oluşuyor. "Dereden Tepeden" (Birlik Yayınları, Üsküp 1981) okul, kitap, anne sevgisi, dersler, günler, aylar çiçekler, bayramlar konu edilmiş 44 şiirden oluşuyor, kitapta zengin çocuk dünyası işleniyor (Recepoğlu, 2002).

Çocuklarla ilgili şiirler yazan başka şairler de vardır; somut şiir tarzını bu konudaki örneklerde de sürdüren Sebahattin Sezair (1948), konuca ayrı bir çerçevede soylu şiirler geliştiren Altay Suroy (1949), pürüzsüz Türkçesiyle çocuk dünyasına şiir yağmurları yağdıran ZeynelBeksaç (1950), gençliklerine karşın

onların dünyalarını dile getiren Osman Baymak (1954), Raif Kırkul (1964) Kosova'daki Türk çocuk şiiri mozaiğini zenginleştirmeye devam ediyorlar (İsen; Kireççi, 2008: 46).

Kosova'da Türk Çocuk Hikâyesi

Çocuk edebiyatının temel türlerinden birini de hikâye oluşturur (Oğuzkan, 1987:214, 215). Çocuklar için yazılan hikâyelerde yer alan tasvirler yalın ve kesin olmalı, bu örneklerde benzetme ve mecazî anlatımlara ölçülü bir şekilde yer verilmelidir. Yine bu örneklerde, cümleler kısa, cümle düzeni doğal ve seçilen kelimeler sade olmalıdır. Hikâyelerin konusu yaşama sevinci, aile sevgisi, tabiat, yurt ve millet sevgisi, güzellik duygusu gibi olumlu duygu ve davranışları kazandırıcı, geliştirici ve pekiştirici nitelik taşımaktadır. Çocuk hikâyesinde karşımıza çıkan yalın dil, açık ve sade anlatım, mümkün olduğunca soyut anlatımdan ve tasvirden kaçınma gibi özellikler Balkanlardaki Türk çocuk hikâyesinde ilk göze çarpan özelliklerdir.

Kosova Türk çocuk edebiyatında, şiir türündeki verimliliğin diğer türler için geçerli olmadığı görülüyor. Dolayısıyla hikâyede sadece sayılı isimlerin eserleri öne çıkmaktadır. Kosova Türk edebiyatına teorik anlamda birçok yeniliği kazandıran Süreyya Yusuf, hikâye türünün de öncü ismidir. Her türde eserleri bulunan Hasan Mercan da hikâye türünün başarılı isimlerindedir. Bu türde en çok eser veren edebiyatçı unvanına sahip Enver Baki ile Reşid Hanadan, İskender Muzbeğ, Secaettin Koka, Ahmet İğciler ve Şükrü Mazrek bu türde eser veren edebiyatçılardır.

Şükrü Mazrek'in "İyi Kalpli Öğretmen" (Prizren, 1997) adlı kitabı genellikle okul yaşantılarını ele aldığı 13 öyküden oluşmaktadır.

Nusret Dişo Ülkü'nün "Kara İsmet" adlı bir de öykü kitabı vardır. Aynı kitap 1981 yılında İstanbul'da, "Koza Yayınları" tarafından "İsmet Kara" adıyla da yayımlanmıştır.

Bir başka çocuk edebiyatı yazarı Reşit Hanedan'ın hikaye türünde yazdığı "Yıldızlı Ev" (Tan Yayınları, Priştine "1989) ise 10 farklı hikayeden oluşmaktadır.

Çocuklara Yönelik Hazırlanan Süreli Yayınlar

Türk edebiyatının dönüm noktalarında etkisini arttırarak akımlara kaynaklık eden, sınırlamalara direnen süreli yayınlar, Kosova Türk çocuk edebiyatında edebî çalışmalara güç kazandırmıştır. Özellikle Türkçe edebî çalışmaların sınırlandırıldığı

dönemlerde Kosova'daki Türk edebiyatçıların süreli yayınlardan yararlanarak faaliyetlerine devam ettiği görülüyor. Özellikle çocuklara yönelik süreli yayınlarda edebî çalışmalar için yeterli imkânın bulunması Kosova'da Türk edebiyatının çocuk edebiyatı ile paralel bir gelişme göstermesine neden olmuştur.

Kosova'da Türkçe edebî çalışmalara katı sınırlılıkların geldiği dönemde Türk edebiyatçıları eserlerini Makedonya'da süreli yayın yapılan "Birlik" (1944) gazetesinde, "Sevinç" (1951 ve "Tomurcuk" (1953) çocuk dergilerinde ve "Sesler" Kültür ve sanat dergisinde yayımladılar. Kosova'daki edebî çıkış Piriştine'de 1969 yılında yayımlanmaya başlayan "Tan Gazetesi" bünyesinde gerçekleşmiştir. Tan Gazete Yayın Kurumu iki ayda bir "Çevren" Bilim, Toplum ve Kültür, "Kuş" Çocuk dergisini (1979) ve "Çığ" Sanat ve edebiyat dergisini yayımladı.

Kosova'da çocuklara yönelik süreli yayınlar arasında günümüzde faaliyetlerine son vermiş yayınlarla birlikte yayımlanmaya devam eden dergilerde vardır. İsa Şulçevsi'nin kurucusu olduğu "Bahar" dergisi, Zeynel Beksaç'ın 1986 yılında hazırlamaya başladığı "Filiz Çocuk", 1999 yılından bu yana Kosova'da yayınlanan ve günümüzde de çocukların ilgiyle takip ettiği "Türkçem", 1994'te Balkan Aydınları Derneği bünyesinde yayınlanan "İnci", 1979 yayımlanan "Kuş" çocuk dergisi süreli yayınlarda öne çıkanlar arasında yer alır (Recepoglu, 2002: 12,15).

İsa Şulçevci'nin kurucusu olduğu Bahar Derneği çatısı altında yayımlanan "Bahar" dergisinin Aralık 2011 sayısında, engellilere saygı gösterilmesinin zorunluluğuna dikkat çekilen söyleşi, Türk kültüründe çocuk oyunları kapsamında öykü ve şiirlerin yer aldığı derginin son sayısında yine bilim ve teknolojiden yeniliklere, bir öğrencinin başarı hikâyesine ve masallara yer verilmiş.

1971 yılında adı sonradan Esin'e dönüşen Doğru Yol Dergisi'nin ilk yedi sayısını çıkaran Zeynel Beksaç, 1986 yılında aynı derneğin Filiz çocuk dergisini hazırladı. 1990 yılında da Tan'ın Çığ Dergisi'ni Prizren'de çıkardı.

İlk sayısı Ocak 1999 tarihinde yayımlanan Türkçem dergisi Kosova'da gelişen Türk çocuk edebiyatına yeni bir boyut getirmeyi, ivme kazandırmayı amaçlamaktadır. "Balkanlarda Anadil Zevkini Beraber Yaşatalım" sloganıyla 12. yılında yayın hayatını sürdüren "Türkçem" dergisinin yeni Ocak sayısı zengin bir içerikle okurlarıyla buluştu. Kosova'da sıkıntılı dönemlerden geçen Türkçe yayın basın camiası içerisinde kendi imkanlarıyla ayakta durmaya çalışan "Türkçem" dergisi, zor koşullara rağmen Türkçeyi yaşatmaya ve çocukların dünyasını aynı kararlılıkla renklendirmeye devam ediyor.

Kosova'daki Türk çocuklarının ilgiyle takip ettiği "Bahar Çocuk ve Kültür Dergisi" 2007 yılından beri ayda bir yayımlanmaya devam etmektedir. İçeriğiyle

çocukları okumaya teşvik eden dergi, küçük okurları için bilgi ve eğlenceyi birlikte sunuyor (Recepoğlu, 2002).

Kosova Türk Çocuk Edebiyatı'nda Halk Edebiyatı'nın Yeri

İslâmiyet öncesi göçebe bir hayat süren Türklerde edebiyat alanında bu yaşam şeklinin izlerine rastlanır. Türk Halk Edebiyatı ürünleri geniş bir yelpazeye dağılırken, aynı zamanda köklü bir geçmişe de sahiptir. Türk kültürünü en doğal haliyle yansıtan halk edebiyatı ürünleri çocuk edebiyatı çatısı altında da etkili olmuştur. Özellikle çocukların hayal gücünü geliştiren masallar, kavram bilgisini artıran bilmece, dilin söyleyiş özelliklerini kazandıran maniler, tekerlemeler, tecrübelerin somutlaştırılmış mirası atasözleri Kosova'da ve Türkiye'de bazı ufak söyleyiş farklılıklarının dışında ortak bir kültürel mirasın aktarıcısıdır.

Türk kültür değerlerini kuşaktan kuşağa aktarmada, halk edebiyatı ürünlerine edebi metinler içinde yer verildiği oranda bu metinlerin etkisi artar. Ayrıca toplumsal özgünlüğün edebî eserlere yansması da halk edebiyatı ürünleriyle mümkündür. Kosova Türk çocuk edebiyatı türleri incelendiğinde eser verilen türlerin tamamında halk edebiyatından yararlandığı dikkat çekiyor. Aslında her iki ülkede gelişen edebiyatın bir potada sentez oluşturmasında Türk halk edebiyatının da etkisi bulunmaktadır.

Sonuç

Osmanlı döneminde Balkanlar'daki Türk edebiyatının zirvede olduğu görülürken, bu toprakların elden çıkması sonucunda tüm edebî çalışmalar bir anda kesilmiştir. Ancak, siyasî ve sosyal yapı Balkan ülkelerinde genel olarak bir duraklama yaratmış olsa da edebiyat çalışmalarının ülke bazında farklı iniş çıkışlarının olduğu bilinmektedir. Bu farklılıkların değerlendirilmesi sonucunda edebî çalışmaların en aktif olduğu ülkelerin başında Makedonya ile birlikte Kosova'nın yer aldığı görülüyor.

17 Şubat 2008'de bağımsızlığını elde ederek özgürlüğüne kavuşan Kosova'da başta Arnavutlar, Türkler ve Sırpolar olmak üzere altı etnik grup yaşamaktadır. Bu sebepten bayraklarında altı yıldız vardır ve bu anlamlı bir jest olarak görülmektedir. Umulan bunun bir jest olarak kalmamasıdır. Türkler, bağımsızlığın ilanından sonra kendilerini daha rahat ve özgür hissetmeye başlamalarına rağmen ilerleyen tarihlerde Arnavutların tutum ve davranışları, Türklerin gelecekteki durumunu belirleyecektir. Türklerin nüfusun yüzde 90'ını

oluşturan Arnavutlar'la ilişkileri iyi olmasına karşın, bağımsızlıkla birlikte dengenin Arnavut tarafına kayması ile Türkleri asimile olma tehlikesi tehdit etmektedir.

Balkanlar'da Türk hâkimiyetinin sona ermesinin ardından kültürel mirasın sürdürülmesi ve Türk kimliğinin varlık mücadelesi, kültür ve sanat faaliyetlerde etkisini göstermiştir. Türklerin Balkanlar'daki varolma mücadelesinde en önemli etken, ortak his ve duyguları sürdürecektir olan dildir. Türkçe'nin Balkanlar'da yaşatılabilmesi adına atılabilecek en önemli adım ise edebiyatın özellikle de çocuk edebiyatının önemi hakkında bir bilinç oluşturmaktır.

Kosova çocuk edebiyatı alanında eserlerin türlere göre dağılımı değerlendirildiğinde özellikle şiirde bir yığılmanın olması, türler arasında denge olmadığını gösterir. Elbette edebî türler için böyle bir dengenin kurulması zorunlu olmasa da, özellikle şiir türünde çok sayıda eser verilirken roman türünde yok denecek kadar az çalışmanın olması, çocuk edebiyatı alanındaki çalışmaların tabana yayılmasını engellemektedir. Kısacası çocuğa şiir türüyle kazandırılacaklar ile roman türü ile kazandırılacaklar aynı değildir. Kosova Türk çocuk edebiyatındaki türler arası bu dengesiz dağılım, Türk edebiyatçısının okur kitlesine aynı noktadan etki etme yanlışlığına düşürecektir.

Kosova örneği ele alınırken en fazla göze çarpan; Türkçe'nin kullanımı ve resmi dil olarak kalması adına verilen mücadelelerdir. Bağımsız Kosova'da Türkçe konusunda eskiye göre birçok iyileştirmenin yapılmış olmasına rağmen, resmi dil olma konusunda istenilen sonuç henüz alınamamıştır. Dil bilincine sahip olan Kosovalı Türk edebiyatçılar, bu durumun yarattığı olumsuzluğu, edebiyat alanındaki çalışmalar ile ortadan kaldırmayı amaç edinmişlerdir. İnsan topluluklarının bir arada yaşaması, birlikte hareket edebilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için değerler önemlidir. Ortak millî, maddî ve manevî değerleri benimsemiş olmak, olay ve olgular karşısında aynı derecede duyarlılık ve hassasiyet gösterebilmek, ancak ortak geçmişe sahip ve gelecekte de birliktelik inancı olan toplulukların kabiliyetidir. İnsan ilişkilerinde ve birlikte hareket edebilmede önemli olan değerlerin oluşmasında, devamlılığını sağlayabilmesinde ve kazandırılmasında ise edebiyatın etkili bir unsur olduğu biliniyor. Özellikle dil bilincinin ve kültürel değerlerin kazandırılması adına Kosova Türk edebiyatında çocuk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Çünkü dil bilincini yitirmiş ortak his ve duygulardan kopmuş bireyler yetişmesini engellemek için çocuk edebiyatının gücünden yararlanmak doğru bir seçimdir.

KAYNAKLAR

DURANT, Will.(1978). *Medeniyetin Temelleri*. Çev: Nejat Muallimoğlu. İstanbul

DZİNDJİÇ, Slavoljub ve TANASKOVIÇ.(1976).“Poezija Turske, Narodnosti u Jugoslaviji”, *Stremijsenga Dergisi*, Priştine, yıl,17. S. 2, ss.221-230.

GÜLERYÜZ, Hasan.(2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

İSEN, Mustafa. (1997). *Çağdaş Prizen Şairleri, Ötelerden Bir Ses*. Ankara: s.15

İSEN, Reyhan ve Ayşe Esra KİREÇÇİ.(2008). *Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri*. İstanbul: Varlık Yayınları.

KAVCAR, Cahit.(1999). *Eğitim ve Edebiyat*. Ankara: Engin Yayınları.

OĞUZKAN, Ferhan. (2001).*Çocuk Edebiyatı*.Ankara: Anı Yayıncılık.

RECEPOĞLU, Altay Suroy. (2002). *Kosova’da Türkçe Yayımlanmış Çocuk Edebiyatı Eserleri*.Prizren:BAY Dergisi, Sayı:82, s.12-15.

SAĞLAM, Feyyaz. (1996).İzmir: *Ortak Türk Edebiyatı Açısından Yunanistan Türklerinin Konumu, Önemi ve Problemleri Üzerine Düşünceleri, Yunanistan Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler*, s.1-5.

SEVER, Sedat.(2008). *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem Yayınları. s. 49.

TOPÇUOĞLU, Hamide.(1976). *Genel Sosyoloji Ders Notları*. A.Ü.DTCF; Felsefe Bölümü. s. 88.